

Offentlige anskaffelser – når det offentlige kjøper helsetjenester

Fylkeskommuner, kommuner og statlige virksomheter har et *sørge for*-ansvar for at befolkningen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Det offentlige har stor grad av frihet til selv å bestemme hvordan tjenestene skal organiseres, herunder om tjenestene skal ytes i egen regi, eller anskaffes. Når det offentlige kjøper tannhelsetjenester fra private aktører gjelder anskaffelsesregelverket som den klare hovedregel.

Regelverket

EUs direktiv om offentlige anskaffelser er gjennomført i norsk rett ved anskaffelsesloven av 17. juni 2016 nr. 73 og anskaffelsesforskriften av 12. august 2016 nr. 974. Lover og forskrifter kan leses i sin helhet på Lovdatas nettsider (<https://lovdata.no/>).

Egne regler for anskaffelser av helse- og sosialtjenester

Helse- og sosialtjenester blir omfattet av egne og mer fleksible regler i forskriften enn kjøp av varer og andre tjenester som er underlagt direktivet. Disse reglene innebærer mindre omfattende prosedyrekrav. Det stilles likevel visse grunnleggende krav til åpenhet og likebehandling ved kjøp av disse tjenestene, herunder krav om kunngjøring og konkurranse, hvis beløpene er store.

Anskaffelsesregelverket er bygget på at oppdragsgiver skal sende ut en forespørsel med kvalifikasjonskrav (til leverandøren) med kravspesifikasjon (til leveransen) og tildelingskriterier (for vurdering av tilbudene) mm. Oppdragsgivers konkurransegrunnlag skal gi forutberegnelighet om hva oppdragsgiver skal kjøpe og hva oppdragsgiver vil vektlegge. Tilbyderne besvarer dette, og

oppdragsgiver evaluerer tilbudene, og velger leverandør. Kontrakt skal tildeles det tilbudet som best oppfyller tildelingskriteriene.

Ved kjøp av helsetjenester, for eksempel ved kjøp av barneverntjenester eller psykisk helsevern vil det være vanskelig å stille klare kvalitetskrav og ha en klar kravspesifikasjon. Anskaffelser av helsetjenester over terskelverdi er derfor omhandlet i et eget kapittel i anskaffelsesforskriften.

På nettsiden <https://www.anskaffelser.no/> finner du en grundig veileder om reglene for det offentliges anskaffelse av helsetjenester. (<https://www.anskaffelser.no/verktoy/veiledere/veileder-kjop-av-helse-og-sosialtjenester>). I veilederen kan du lese mer om særtrekk ved kjøp av helsetjenester og hvorfor disse har fått egne regler.

Grunnleggende prinsipper

Anskaffelsesregelverket er basert på visse grunnleggende prinsipper som er nedfelt i lov om offentlige anskaffelser § 4:

Grunnleggende prinsipper

Oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvnbarhet og forholdsmessighet.

De grunnleggende prinsippene gjelder for alle anskaffelser over 100 000 kroner eks. mva., der lov om offentlige anskaffelser kommer til anvendelse, jf. anskaffelsesloven § 2.

Innholdet i disse grunnleggende prinsippene er tatt med i kravene til kunngjøring, konkurranse og begrunnelse for valg av tjenesteyter som følger av anskaffelsesforskriften. Prinsippet om forholdsmessighet betyr at det i praksis vil stilles strengere krav når oppdragets størrelse øker.

Dialog med aktørene

Myndighetene oppfordrer til at det offentlige i planleggingen av anskaffelsen, og før konkurransen gjennomføres, har dialog med ulike aktører og relevante fagmiljøer. Dette kan gi verdifulle innspill før konkurransegrunnlaget blir ferdigstilt, og kan gjøre leverandørene i stand til å dekke behovene på en bedre måte. Dette er også gjort av fylkeskommuner i forkant av kunngjøring av konkurranse innen tannhelsetjenesten.

Terskelverdier

Terskelverdier er beløpsgrenser som angir hvilken del av anskaffelsesregelverket som kommer til anvendelse for en anskaffelse.

Den første er terskelverdien for når forskriften kommer til anvendelse. Denne er på NOK100 000 eks. mva. Anskaffelser under denne terskelverdien er unntatt fra både anskaffelsesloven og anskaffelsesforskriften.

Den andre typen terskelverdi er nasjonale terskelverdier. Anskaffelser med en verdi som er lik eller overstiger denne verdien må i all hovedsak følge del II i forskriften.

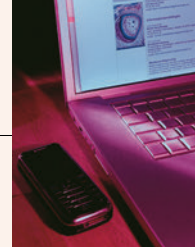
Den tredje typen terskelverdi er EØS-terskelverdiene. For helsetjenester er det ikke fastsatt egen nasjonal terskelverdi og det er derfor EØS-terskelverdien på NOK 6,95 mill. som avgjør om forskriftens kapittel IV gjelder.

Anskaffelser under 100 000

Anskaffelser med en anslått verdi under NOK 100 000 eks. mva. er unntatt fra anskaffelsesregelverket, jf. anskaffelsesloven § 2.

Også ved anskaffelser under NOK100 000 eks. mva. bør oppdragsgiveren likevel se hen til og opptre i henhold til de grunnleggende prinsippene.

Selv ved anskaffelser av mindre omfang er det viktig at oppdragsgiveren opptrer ansvarlig, slik at alle har til-

lit til at det offentlige gjennomfører alle anskaffelser på en hensiktsmessig måte, og sikrer konkurranse og effektiv ressursutnyttelse. Det uttales i veilederen til offentlige anskaffelser at det vil være fornuftig for oppdragsgiveren å hente inn tilbud fra flere leverandører for å sikre effektiv ressursbruk og motvirke korrupsjon også i slike mindre saker.

Anskaffelser under terskelverdi

For anskaffelser over NOK100 000 eks. mva. og opp til EØS-terskelverdi for helse- og sosialtjenester gjelder forskriftens del I, i tillegg til anskaffelsesloven.

Forskriftens del I inneholder for eksempel ikke bestemmelser om kunngjøringsplikt. Del I gjelder for alle anskaffelser av helse- og sosialtjenester under EØS-terskelverdien på NOK 6,95 millioner.

Anskaffelsesloven § 4 sier at det offentlige skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarhet og forholdsmessighet. Dersom det gjelder større beløp vil kravet til konkurranse være sterkere, og vil minst måtte bety at flere aktuelle leverandører må kontaktes, selv om det ikke er nødvendig med kunngjøring.

Selv om det ikke er en kunngjøringsplikt ved anskaffelser under 6,95 mill., er det ikke uvanlig å foreta en frivillig kunngjøring på *Doffin.no*. For de min-

ste anskaffelsene er det kanskje ikke formålstjenlig å legge opp til en omfattende anbudsprosess. Normalt bør det likevel foretas kunngjøring og gjennomføring av en mer formalisert konkurranse for de anskaffelsene som utgjør større beløp.

Leverandørene skal likebehandles gjennom hele anskaffelsesprosessen selv om det er under terskelverdien. Hvis det gjennomføres en konkurranse mellom flere leverandører må alle få lik informasjon.

Forskriftens del I stiller ikke krav til at det skal utformes en meddelelse om kontraktstildeling med en begrunnelse til leverandøren etter at tilbudene er ferdig evaluert. Kravet til etterprøvbarhet tilsier imidlertid at leverandørene også i disse tilfellene bør få en begrunnelse for hvilket tilbud som er valgt samt hvorfor valgte leverandørs tilbud ble ansett som best.

Av hensyn til leverandørene som har brukt tid og ressurser på å delta i en konkurranse bør det også gis en begrunnelse siden dette anses som god forretningsskikk. Det er også i tråd med god forvaltningspraksis å gi en begrunnelse, ettersom dette bidrar til å gi trygghet om at tildelingen ikke har vært påvirket av utenforliggende hensyn, kameraderi eller korrupsjon.

Anskaffelser over terskelverdi

Ved kontrakter om helse- og sosialtjenester for over NOK 6,95 mill. eks. mva. så gjelder forskriftens del IV, der det er beskrevet prosedyre for hvordan slike anskaffelser skal gjøres. Slike oppdrag over terskelverdien må kunngjøres, tildelingsbrev med begrunnelse skal sendes ut og det må være en karenperiode etter at begrunnelsen er sendt ut og til kontraktsinngåelsen. Ut over dette oppstiller forskriften kun et krav om at oppdragsgiver skal gjennomføre konkurransen på en måte som innebærer at leverandørene behandles likt og gis mulighet til å bli kjent med de forholdene oppdragsgiver vil vektlegge ved valg av leverandør til å delta i konkurransen og ved valg av tilbud.

Anskaffelser etter forskriftens kapittel IV starter med kunngjøring. Kunngjøringen må:

- * Inneholde en beskrivelse av tjenesten som skal anskaffes, og
- * fastsette fristen for mottak av forespørsel om å delta i konkurransen, for å melde interesse, eller for mottak av tilbud.

Offentlige anskaffelser kunngjøres på *Doffin.no*.

Beskrivelsen i kunngjøringen bør være klar og utfyllende nok til at potensielle leverandører kan ta stilling til om de vil delta i konkurransen.

Det offentlige står rimelig fritt til hvilke krav det stilles til tjenesteyteren

som vil delta i konkurranse om oppdrag.

I kravspesifikasjonen må oppdragsgiver definere målet med anskaffelsen og kravene til tjenesten. Behovene bør beskrives på en så utfyllende måte som mulig, slik at både tjenesten og sammenhengen tjenesten inngår i blir tydelig. Krav til kvalitet må fastsettes med utgangspunkt i de aktuelle brukeres eller pasienters behov, samt skrevne og uskrevne faglige retningslinjer/normer for den aktuelle tjenesten.

Når oppdragsgiver har valgt leverandør, skal det sendes ut et tildelingsbrev. Det skal gis en redegjørelse for det valgte tilbudets egenskaper i samsvar med tildelingskriteriene. Det er viktig at begrunnelsen gir uttrykk for den reelle grunnen til at man velger en leverandør, slik at det er mulig for konkurrentene å forstå tildelingen.

Det skal også fastsettes en karenperiode i meddelelsen om kontraktstildeling, slik at de som ikke vinner konkurransen kan protestere på tildelingen – hvis man mener det er grunnlag for dette, før kontrakt kan signeres.

Etter inngåelse av kontrakt skal oppdragsgiver foreta en kunngjøring av resultatet av konkurransen.

Verdsettelse

Oppdragsgiveren må foreta en forsvarlig vurdering av anskaffelsens verdi for

å vurdere om anskaffelsen kommer over eller under de aktuelle terskelverdiene, og for å kunne slå fast hvilke regler som gjelder for den aktuelle anskaffelsen. Anskaffelsens verdi skal beregnes på grunnlag av et anslag over den samlede betalingen eks. mva.

Det er ikke anledning til å velge beregningsmåte eller dele opp en kontrakt med det formål å unnta kontrakten fra forskriften. Dette forbudet er imidlertid ikke til hinder for at man av praktiske eller andre årsaker velger å dele opp en anskaffelse i delkontrakter, som leverandørene enkeltvis kan gi tilbud på.

Skatteattest

Forskriften krever at for alle anskaffelser som overstiger NOK 500 000 eks. mva., skal oppdragsgiveren kreve fremleggelse av skatteattest av den valgte leverandøren dersom denne er norsk. Skatteattesten er dokumentasjon av hvorvidt din virksomhet eller du personlig skylder skatt eller merverdiavgift.

Skatteattesten bestilles enkelt på www.altinn.no.

Doffin

Doffin (<https://www.doffin.no/>) er den nasjonale kunngjøringsdatabasen for offentlige anskaffelser. Nettsiden skal hjelpe oppdragsgivere med å lage og

publisere kunngjøringer i samsvar med regelverket, og gjøre det enkelt for leverandører å finne relevante konkurranser i offentlig sektor. Her kunngjør Fylkeskommunene eventuelle innkjøp og oppdrag også innenfor tannhelse.

Klage – KOFA (<https://kofa.no/>)

Det er opprettet et eget klageorgan for klager der man mener at regelverket for offentlige anskaffelser ikke er fulgt. KOFA – Klagenemnda for offentlige anskaffelser – er et rådgivende organ. Dersom en tilbyder mener å ha lidt et økonomisk tap som følge av at reglene ikke er fulgt, må dette avgjøres av domstolene.

*Dag Kielland Nielsen
Advokat i NTF*

Kilder:

1. Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) LOV-2016-06-17-73
2. Forskrift om offentlige anskaffelser (anskaffelsesforskriften) FOR-2016-08-12-974
3. Veileder i anskaffelser av helse- og sosialtjenester: <https://www.anskaffelser.no/verktoy/veiledere/veileder-kjop-av-helse-og-sosialtjenester>